

INFORMASJON OM FREMTIDSFULLMAKT

Demens, alvorlig sykdom og sinnslidelser kan gjøre at du trenger hjelp. Da er fremtidsfullmakt et privat alternativ til vergemål.

I en fremtidsfullmakt kan du selv bestemme hvem som skal hjelpe deg og hvordan.

«En fremtidsfullmakt er en fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiveren etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten.» (vgml § 78)

En fremtidsfullmakt kan omfatte ivaretagelse av personlige eller økonomiske interesser, og kan f. eks omfatte retten til å disponere konto og eiendeler, betale løpende utgifter og gjeld, selge eiendom, gi bort gaver og forskudd på arv, representasjon overfor det offentlige eller private og skifte av dødsbo. Det er den som skriver fullmakten som bestemmer hvilke interesser som skal ivaretas og hvordan, og dette må fremgå av fullmakten.

Det er den som skriver fremtidsfullmakten som bestemmer hvem som skal være fullmektig, og fullmektigen må være egnet. Det er mulig å utpeke flere fullmektiger til å gjøre samme oppgaver eller forskjellige oppgaver. Det er også mulig å oppnevne fullmektiger i suksessiv rekkefølge, f. eks ved at ektefelle utpekes til fullmektig, men at barn overtar som fullmektig dersom ektefellen faller fra eller selv blir ute av stand til å ivareta oppgaven som fullmektig. Det er visse formelle krav til fremtidsfullmakt som fremgår nærmere av vergemålsloven. Eksempelvis må fremtidsfullmakten undertegnes av to vitner, og det er egne krav til hvem som kan være vitner. Du bør lese vilkårene nøye, og eventuelt kontakte advokat eller andre med kompetanse på området for å hjelpe deg. Statsforvalteren kan ikke bistå deg med å opprette en fremtidsfullmakt.

Det er ikke nødvendig å informere Statsforvalteren om at du har opprettet fremtidsfullmakt, og vi oppbevarer heller ikke fremtidsfullmakter her.

Informasjon om opprettelse og stadfesting av fremtidsfullmakter

1. Grunnleggende informasjon om ordningen

1.1. Hva er en fremtidsfullmakt?

En fremtidsfullmakt er en fysisk fullmakt som gir én eller flere personer mulighet til å ivareta fullmaktsgivers interesser på angitte områder dersom fullmaktsgiver, på grunn av sinnslidelse, demens eller alvorlig svekket helbred, ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser i forhold som er omfattet av fremtidsfullmakten, jf. vergemålsloven § 78.

1.2. Hvilken betydning har det at man oppretter fremtidsfullmakt?

Opprettelse av fremtidsfullmakt er et privatrettslig alternativ til ordinært vergemål, og kan delvis eller fullt ut erstatte vergeordningen og offentlig innblanding. En fremtidsfullmakt gir den enkelte større grad av selvbestemmelsesrett også etter at man ikke lenger er i stand til å ta stilling til spørsmål på egne vegne.

1.3. Når er det aktuelt å bruke en fremtidsfullmakt?

Så lenge man er samtykkekompetent, og dermed er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer (se punkt 2.2), vil vedkommende normalt kunne ivareta seg selv – enten uten andres hjelp eller ved å gi noen man har tillit til en alminnelig fullmakt. Ved alvorlig svekket helbred vil det likevel kunne være vanskelig. Dersom vedkommende, på et senere tidspunkt, blir vurdert å være ikke-samtykkekompetent i ett eller flere forhold vil han/hun ikke lenger være i stand til å ta avgjørelser på området. Alminnelige fullmakter vil også falle bort dersom fullmaktsgivers helsetilstand gjør han/hun ute av stand til å kalle tilbake fullmakten. Når personen ikke kan treffe en eller flere avgjørelser selv, og heller ikke kan overlate det til andre gjennom en alminnelig fullmakt, vil det oppstå behov for vergemål med mindre personen har opprettet en fremtidsfullmakt. Fremtidsfullmakten må da fullt ut dekke fullmaktsgivers hjelpebehov.

2. Opprettelse av fremtidsfullmakt

2.1. Hvem kan opprette en fremtidsfullmakt?

Fullmaktsgiver må «[ha] fylt 18 år». Vedkommende må i tillegg «[ha] evnen til å forstå fullmaktens betydning», jf. vergemålsloven § 79, jf. § 84. I sistnevnte vilkår ligger det at personen må være samtykkekompetent på opprettelsestidspunktet (se punkt 2.2). Så lenge fullmaktsgiver er samtykkekompetent står personen fritt til å trekke opprettede fullmakter tilbake eller opprette ny fremtidsfullmakt, jf. vergemålsloven § 89.

2.2. Hva er samtykkekompetanse og hvilken betydning har det?

Utgangspunktet er selvbestemmelse – den enkelte står fritt til å bestemme og treffe avgjørelser for eget liv. Redusert helsetilstand, da gjerne sykdom som medfører svekkelse av kognitive evner (for eksempel demenssykdom), vil kunne påvirke en persons evne til å treffe slike beslutninger. Hvorvidt en person er samtykkekompetent eller ikke må vurderes konkret. En person kan være samtykkekompetent i et spørsmål, og samtidig vurderes å være ikke-samtykkekompetent i et annet spørsmål som krever en mer sammensatt vurdering. Statsforvalteren legger normalt personens tilsynsleges/fastleges vurdering av hva personen er i stand til å ta stilling til til grunn. Ved vurderingen av samtykkekompetanse vil følgende være avgjørende:

- evne til å uttrykke valg
- evne til å forstå informasjon som er relevant for en avgjørelse
- evne til å forstå konsekvenser av et valg
- evne til å resonnerer og avveie alternativer

2.3. Hvem kan være fullmektig?

For at en person skal kunne være fullmektig etter en fremtidsfullmakt må vedkommende «ha fylt 18 år» på tidspunktet fremtidsfullmakten skal benyttes og personen kan ikke «være satt under vergemål», jf. vergemålsloven § 79. Hvis fullmektigen selv har verge vil vedkommende gjerne ikke ha nødvendig kapasitet til å ivareta fullmaktsgiver. Det kan derfor være hensiktsmessig å utpeke en fullmektig som kan tre inn dersom den foretrukne fullmektigen blir forhindret fra å ivareta fullmaktsgiver. Fullmektigen må være én eller flere bestemte (fysiske) personer. Det innebærer at man for eksempel ikke kan utpeke et advokatfirma.

2.4. Hvilke krav må være oppfylt for at en fullmakt skal kunne benyttes som fremtidsfullmakt?

2.4.1 En fremtidsfullmakt må være skriftlig

2.4.2 Fremtidsfullmakten skal undertegnes av «to vitner som fullmaktsgiveren har godtatt», jf. vergemålsloven § 81 første ledd. Det stilles i tillegg følgende krav til vitnene:

- Vitnene må ha fylt 18 år
- Vitnene må forstå betydningen av å undertegne
- Fullmektigen, fullmektigens ektefelle, samboer, foreldre, barn og barnebarn kan ikke undertegne som vitne, jf. vergemålsloven § 81 andre ledd. Hvis det er grunn til å tro at det kan stilles spørsmål ved fullmakten, anbefaler vi at det velges vitner som ikke har egeninteresser i fremtidsfullmakten.
- Det er ikke nok at vitnene har undertegnet dokumentet. Det stilles også krav om at fullmaktsgiver skal undertegne fullmakten alternativt vedkjenne seg sin underskrift mens vitnene er til stede. Vitnenes underskrift skal påføres mens fullmaktsgiver er til stede og dette skal gjøres etter fullmaktsgivers ønske (se også punkt 3.1.2).

Statsforvalteren gjør oppmerksom på at vitner ikke skal undertegne på bakgrunn av at fullmaktsgiver på et tidligere tidspunkt har gitt uttrykk for at han/hun ønsket å opprette en fremtidsfullmakt.

Listen over er ikke nødvendigvis uttømmende. Vi anbefaler fullmaktsgiver, fullmektig(er) og vitner å sette seg nøye inn i formkravene til fremtidsfullmakt.

3. Fremtidsfullmaktens innhold og utforming

3.1. Hva bør fremtidsfullmakten inneholde (i tillegg til de absolutte kravene under punkt 2.4)?

- 3.1.1 Fremtidsfullmakten bør være datert, jf. vergemålsloven § 82 første ledd. Datering kan være avgjørende for eksempel dersom det senere oppstår tvil knyttet til om fullmaktsgiver var i stand til å opprette fremtidsfullmakten på opprettelsestidspunktet.
- 3.1.2 Vitnenes adresse og fødselsdato bør fremgå av fremtidsfullmakten. Det bør også fremgå at vitnene ved å påtegne dokumentet bekrefter at fullmaktsgiver har opprettet fremtidsfullmakten av egen fri vilje og at fullmaktsgiver hadde evnen til å forstå fremtidsfullmaktens betydning, jf. vergemålsloven § 82 andre ledd.

3.1 Hva kan fremtidsfullmakten omfatte?

Fullmaktsgiver har stor grad av frihet når det gjelder hva fremtidsfullmakten skal omfatte. Den kan omfatte både økonomiske og personlige interesser eller den kan begrenses til nærmere angitte forhold for eksempel salg av bolig og betaling av regninger, jf. vergemålsloven § 80. En fremtidsfullmakt kan også omfatte rettigheter som nærstående har etter helselovgivningen, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3. Det er imidlertid ikke anledning til å gi fullmektigen rettigheter vedkommende ikke ville hatt som nærstående på dette området. Dersom fullmaktsgiver ønsker hjelp og veiledning for at fremtidsfullmakten i størst mulig grad skal dekke fullmaktsgivers behov i fremtiden anbefaler vi at man kontakter en advokat.

Vi er kjent med at det foreligger maler for fremtidsfullmakt, med mulighet for avkrysning og liknende. Statsforvalteren gjør oppmerksom på at maler bare er eksempler på hva som kan fremgå i en fremtidsfullmakt. Det er ingenting i veien for at fullmaktsgiver regulerer disposisjoner som ikke er omtalt i en mal, eller lar være å

regulere forhold som fremgår av en mal. En eventuell mal bør bare brukes som et utgangspunkt på hva du ønsker å regulere i fremtidsfullmakten.

3.2 Hva må man være særlig oppmerksom på når man oppretter en fremtidsfullmakt?

- 3.2.1 Tidligere var det krav om at eiendommen ble identifisert med gårds og bruksnummer i fremtidsfullmakten. Det er ikke lenger et absolutt krav. Vi anbefaler likevel at eiendommer identifiseres i så stor grad som mulig, slik at man f. eks unngår tvil om hvilken eiendom fullmektigen kan disponere over.
- 3.2.2 Inhabilitet: En fullmektig kan i utgangspunktet ikke ivareta fullmaktsgivers interesser i spørsmål hvor fullmektigen er inhabil. Fullmektigen er inhabil dersom han/hun har, eller kan ha, en egen interesse i saken. Det oppnevnes da en verge til å håndtere de problemstillingene hvor fullmektigen har en slik interesse, jf. vergemålsloven § 86 og § 91. Det kan for eksempel bli aktuelt dersom fullmektigen eller hans/hennes familie ønsker å kjøpe fullmaktsgivers eiendom. Et annet eksempel vil være utdeling av forskudd på arv eller større gaver til fullmektigen eller fullmektigens familie.

Fullmaktsgiver kan likevel bestemme at fullmektigen også skal kunne representere fullmaktsgiver i slike spørsmål, jf. vergemålsloven § 86 første ledd og § 87. Det må da gå klart frem av fremtidsfullmakten hva fullmektigen kan gjøre på fullmaktsgivers vegne, og hvilke begrensninger som gjelder. Alternativt kan det følge av fremtidsfullmakten at en annen fullmektig skal kunne tre inn og treffe beslutninger i slike spørsmål.

Fullmektigen kan, til tross for interessekonflikt, dekke egne nødvendige utgifter i tilknytning til oppdraget som fullmektig. Det samme gjelder utbetaling av et passende vederlag for arbeidet som fullmektig og utdeling av vanlige gaver til bursdager og lignende, jf. vergemålsloven § 87 og § 88.

3.3 Hva kan fremtidsfullmakten ikke omfatte?

En fullmektig kan ikke gis kompetanse til «å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament eller samtykke til tvang og kompetansen i andre særlig personlige forhold [...] uten særskilt hjemmel i lov», jf. vergemålsloven § 80 tredje ledd. Fremtidsfullmakten kan ikke omfatte flere rettigheter enn det en nærstående er gitt etter helselovgivningen.

4. Hva gjør jeg etter at fremtidsfullmakten er opprettet?

4.1 Skal fremtidsfullmakten sendes til Statsforvalteren eller registreres på annen måte?

Nei, det eksisterer ingen registreringsordning for fremtidsfullmakter. Fremtidsfullmakten sendes først til Statsforvalteren når fremtidsfullmakten har trådt i kraft (se punkt 5.2 og 5.3).

4.2 Oppbevaring av fremtidsfullmakt

- 4.2.1 Det eksisterer per nå ingen oppbevaringsløsning for fremtidsfullmakter slik man har for testamenter.
- 4.2.2 Statsforvalteren i Vestland anbefaler at fullmaktsgiver oppbevarer fremtidsfullmakten forsvarlig for eksempel i en bankboks, safe eller lignende og at dette gjøres i samråd med fullmektigen. For fullmaktsgivere som har få nære pårørende kan det også være hensiktsmessig å informere fastlege.

5. Stadfesting av fremtidsfullmaktens ikrafttredelse

5.1 Hva innebærer stadfesting av ikrafttredelse?

Forutsatt at fremtidsfullmakten oppfyller formkravene (se punkt 2) og fullmaktsgiver kunne opprette fremtidsfullmakt på opprettelsestidspunktet (punkt 2.1 og 2.2), vil fremtidsfullmakten være gyldig uavhengig av Statsforvalterens stadfesting av ikrafttredelse. Stadfesting vil imidlertid være av bevismessig betydning ved at det

kan gjøre det lettere for fullmektigen å representere fullmaktsgiver overfor tredjepersoner. Dersom Statsforvalteren stadfester ikrafttreddelsen vil fullmektigen motta en attest som kan vises frem når vedkommende ivaretar fullmaktsgiver. Attesten vil også tinglyses/registreres i aktuelle registre før dokumentet sendes til fullmektigen.

Så lenge fullmaktsgiver er samtykkekompetent (se punkt 2.2) vil vedkommende normalt kunne ivareta sine interesser gjennom en alminnelig fullmakt, og fullmakten vil først tre i kraft på et senere tidspunkt. Dersom fullmektigen er usikker på om fremtidsfullmakten har trådt i kraft eller ikke, kan Statsforvalteren kontaktes for veiledning og vedkommendes fastlege/behandlende lege/tilsynslege kontaktes for vurdering av fullmaktsgivers samtykkekompetanse.

5.2 Når trer fremtidsfullmakten i kraft?

En fremtidsfullmakt trer i kraft når fullmaktsgiver «på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser» i forhold som er omfattet av fremtidsfullmakten, jf. vergemålsloven § 78.

5.3 Når kan fremtidsfullmakten stadfestes?

Statsforvalteren kan først stadfeste en fremtidsfullmakt når fullmakten har trådt i kraft (se punkt 5.2).

Tilsvarende gjelder for vedvarende fullmakter. Fullmakten vil kunne benyttes som alminnelig fullmakt frem til fullmaktsgiver oppfyller tilstandskravet (punkt 5.2) og fremtidsfullmakten kan stadfestes som fremtidsfullmakt.

5.4 Må fremtidsfullmaktens ikrafttredelse stadfestes?

Det er i utgangspunktet valgfritt om man ønsker at fremtidsfullmaktens ikrafttredelse skal stadfestes eller ikke, jf. vergemålsloven § 84 første ledd hvor det fremgår at «[F]ullmektigen kan be [F]ylkesmannen om å stadfeste ikrafttredelsen». Statsforvalteren ønsker imidlertid å gjøre oppmerksom på at Statens Kartverk per dags dato krever at Statsforvalteren har stadfestet fremtidsfullmaktens ikrafttredelse ved overdragelse av fullmaktsgivers eiendom. Det bør i så tilfelle søkes om dette i god tid for å unngå at salgsprosessen stopper opp i påvente av Statsforvalterens saksbehandling.

5.5 Hvordan går fullmektigen frem for at Statsforvalteren skal stadfeste fremtidsfullmaktens ikrafttredelse?

For at Statsforvalteren skal kunne ta stilling til hvorvidt fremtidsfullmakten kan stadfestes eller ikke må følgende sendes inn:

- Fremtidsfullmakten i original
- Utfylt søknadsskjema (søknadsskjema er tilgjengelig på Statsforvalteren i Vestland sine nettsider og på www.vergemal.no)
- Dokumentasjon på at fullmaktsgivers nærmeste pårørende er varslet om fremtidsfullmaktens innhold og ikrafttredelse. Denne dokumentasjonen kan for eksempel være en erklæring som de pårørende har skrevet under på.
- Legeerklæring hvor det tas stilling til:
 - Fullmaktsgivers diagnose
 - Fullmaktsgivers evne til å ivareta egne interesser i økonomiske og personlige forhold
 - Om en eventuell manglende evne til å ivareta egne interesser har sammenheng med vedkommendes diagnose
 - Vurdering av fullmaktsgivers samtykkekompetanse når det gjelder personlige og økonomiske interesser

Ved tvil om fullmaktsgivers evne til å forstå betydningen av fremtidsfullmakten på opprettelsestidspunktet, kan det forekomme at Statsforvalteren må innhente medisinske opplysninger som belyser hvorvidt fullmaktsgiver var samtykkekompetent da fremtidsfullmakten ble opprettet.